

Gdańsk, 03.08.2022

Prof. dr hab. Anna Prabucka-Firlej
Dziedzina - sztuka
Dyscyplina – sztuki muzyczne

R E C E N Z J A
Rozprawy doktorskiej w przewodzie doktorskim
mgr Michała Kluski

Zleceniodawca recenzji

Akademia Muzyczna im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi.
Pismo Przewodniczącej Komisji do spraw nadawania stopni doktora i doktora
habilitowanego z dnia 30 maja 2022 roku. Zlecenie podjęte na podstawie
Ustawy z dnia 14. 03. 2003 roku, o stopniach i tytule naukowym oraz o
stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 wraz ze zmianami
Dz. U. z dnia 27.07.2005 roku Nr 164, poz. 1365, art. 14 ust.2 pkt. 2).

Uchwałą Rady Wydziału Fortepianu, Organów, Klawesynu Muzyki
Dawnej i Jazzu AM w Łodzi, wszczęto Przewód doktorski Pana **mgr Michała**
Kluski, w dniu 24 kwietnia 2019 roku wyznaczając jednocześnie moją osobę
jako recenzenta.

Podstawowe dane o Kandydacie

Pan Michał Kluska, urodzony dnia _____ w Rzeszowie, w
2016 roku z wynikiem bardzo dobrym ukończył studia magisterskie w Akademii
Muzycznej im. Grażyny i Kiejstuta Bacewiczów w Łodzi, w klasie fortepianu dr
hab.: Mariusza Drzewieckiego oraz kameralistyki w klasach dr hab. Witolda
Holtza i Anny Liszewskiej, po czym podjął studia doktoranckie z kameralistyki
w klasie dr hab. Anny Liszewskiej. Swoje umiejętności doskonalił na kursach

mistrzowskich, kameralnych i solowych u Andrzeja Jasińskiego, Kevina Kennera, Pascala Devon (Francja), Angelo Martino (Włochy), Marii Gabrieli Bassi (Włochy). Uczestniczył jako akompaniator w rocznym Seminarium Liryki Wokalnej prowadzonym przez prof. Tomasza Herbuta. Brał udział w festiwalach muzycznych w Egerszeg (Węgry), Krakowie i Wrocławiu. Obecnie pracuje jako wykładowca w Akademii Muzycznej w Łodzi oraz PSM I i II st. w Kutnie. Brał też czynny udział w sesjach naukowych w Gdańsku i Łodzi.

Wykazy działalności artystycznej mgr Michała Kluski obejmują solowe występy fortepianowe (6 pozycji), występy kameralne (22 pozycje), w tym w różnych składach wykonywał m.in. tria fortepianowe Brahmsa, Beethovena, Schumanna, Halla i Szostakowicza. Kilkanaście razy realizował partię fortepianu w orkiestrach Akademii Muzycznej i Filharmonii Łódzkiej, a także występował jako śpiewak w Chórze Filharmonii Łódzkiej.

Ocena dzieła artystycznego

Dzieło artystyczne stanowi płyta CD z nagraniami utworów kameralnych Tadeusza Paciorkiewicza oraz jego opisu:

Sonatina na fagot i fortepian (Dorota Cegielska – fagot, Michał Kluska - fortepian),

Sonata na skrzypce i fortepian (Sławomira Wilga – skrzypce, M. Kluska – fortepian),

Sonata na wiolonczelę i fortepian (Anna Banaś – wiolonczela, M. Kluska – fortepian)

Nagrania dokonała w roku 2022 mgr Marta Szeliga-Frynia w Sali Koncertowej Akademii Muzycznej im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi przy ul. Żubardzkiej 2a.

Pan Michał Kluska to ze wszech miar pianista – kameralista. Swoje jednoznaczne stwierdzenie opieram o wysłuchanie nagrania w/w utworów - po raz pierwszy, bez nut. Do płyty CD i dysertacji Doktorant załączył kopie nut trzech kompozycji, które znalazły się na płycie i podlegają ocenie, chcąc ułatwić recenzentowi włączenie się bezpośrednio w treści tak wykonane w nagraniu jak

i ocenę merytorycznych zagadnień opisu. Po blisko pięćdziesięcioletnim nauczaniu zespołów kameralnych oraz współpartnerowaniu wszystkim instrumentom w praktyce tzw. akompaniamentu, moje pierwsze spostrzeżenia opieram zawsze na odsłuchaniu dzieł bez patrzenia w nuty. Daje to możliwość wysłyszenia realizacji najdrobniejszych elementów zależnych od siebie w aspekcie partnerstwa. Tak wykonywane utwory budzą mój szacunek względem wykonawców i od razu jasno dają mi obraz wiedzy i poprawnego słyszenia partytury przez grających. Tylko dobrze słyszący zależności wynikające z ułożenia treści w partyturze pianista jest w sposób przekonujący pokazać każde dzieło, by dążąc do pierwotnego jego kształtu w pionie i nie przerywając ciągłości linearnej stworzyć całość z posiadającymi także tę wiedzę partnerami.

Doktorant znakomicie włada techniką pianistyczną, posiada wyobraźnię muzyczną, dobre wyczucie czasu i wrażliwość na brzmienie fortepianu. Rozważnie dobierając artykulacje, odpowiednio używając pedalizacji, w znaczący sposób pozwala stworzyć przestrzeń dla drugiego instrumentu. Takie podejście daje jakby głębię trójwymiarowości. Niezwykle ważny to czynnik w Sonatinie na fagot i fortepian, gdzie głos fagotu ciemny i ciepły mógłby być przykryty przez pianistę. Z tym problemem Doktorant radzi sobie znakomicie wyczuwając intencje partnerki i pomimo takiej samej dynamiki, chowa się na plan drugi. Najtrudniejsza w tym aspekcie wydaje się być część pierwsza, jednak zrozumienie przez partnerów istoty powtarzania elementów imitujących jako pierwszoplanowe i ustępowanie w elementach wtórujących czyni nie tylko tę część ale i całą Sonatinę zrozumiałą dla odbiorcy.

W różniącej się od fagotowej, trzyczęściowej Sonacie na skrzypce i fortepian grający wykorzystali cały zasób środków technicznych i emocjonalnych do ukazania treści zbliżonych momentami do cech sonaty romantycznej. Długie frazy skrzypiec w pierwszej części *Allegro moderato*, doskonale wsparte są

płynącym wartko akompaniamentem fortepianu, który pozostaje stale w ścisłej zależności elementów metrycznych ze skrzypcami. Podejmując tu drugą myśl muzyczną, mógłby pianista nieco bardziej zaznaczać melodyczną ćwierćnutę w partii prawej ręki, uzupełniając ją lżejszymi szesnastkami, pełniącymi rolę rozłożonej harmonii. Z podobnym problemem spotykamy się w czterotakcie numeru piętnastego, gdzie w partii basu powinny dłużej wybrzmieć oktawy a akordy uzupełniające harmonię w tej samej ręce przeniesione o oktawę wyżej nie powinny zabrzmieć głośniej. Jest to częsty błąd pianistów nie zdających sobie sprawy z akustycznego mankamentu technicznego samego fortepianu.

Inna w wyrazie część trzecia – *Presto con fuoco* – to skrzące różnorodnymi elementami myśli, które budują kolejne fragmenty treści od krótkich, skocznych po dłuższe, nostalgiczne. Tu także doświadczamy wrażenia głęboko przemyślanej konstrukcji. Tak bardzo lubiane przez kompozytora motywiczne imitacje, to obok dłuższych kontrastujących elementów melodycznych, naprzemienne, energetyczne z elementami jakby zabawy, stałym przekomarzaniem się partnerów, tworzą charakter I i III części Sonaty na wiolonczelę i fortepian.

Wspomnieć muszę o środkowych częściach wszystkich trzech Sonat. Pięknie prowadzone legato fagotu, skrzypiec, czy wiolonczeli daje możliwość nie tylko długich fraz w partii fortepianu ale też poprowadzenie myśli muzycznych do naturalnych uniesień czy tak potrzebnych kulminacji. Pianista zainspirowany odpowiednim dźwiękiem partnerów pokazuje tu muzykalność i środki pianistyczne, jakimi dysponuje w potrzebie frazowania na długiej przestrzeni. W trzech kompozycjach słyhać wspaniałe przygotowanie instrumentalne, staranność w odczytaniu tekstu i odpowiedzialność partnerską każdego z grających.

Część opisowa doktoratu to „Współprowadzenie myśli muzycznej w utworach kameralnych Tadeusza Paciorkiewicza na przykładzie *Sonatiny* na fagot i fortepian, *Sonaty* na skrzypce i fortepian oraz *Sonaty* na wiolonczelę i fortepian” napisana pod kierunkiem dr hab. Anny Liszewskiej, prof. AM, składa się z pięciu głównych rozdziałów, summary w języku angielskim, systematyzacji przykładów nutowych zawartych w pracy i obszernej bibliografii zawierającej wydawnictwa zwarte, artykuły prasowe i wywiady oraz źródła internetowe.

Z treści całej dysertacji wynika zafascynowanie pana Michała Kluski kompozytorem Tadeuszem Paciorkiewiczem. Przybliżając dość obszernie sylwetkę twórcy, nie omieszkał Doktorant sięgnąć do osobistych wynurzeń kompozytora oraz wspomnień jego studentów, zamieszczając w tym rozdziale także kilka cennych fotografii. Jednocześnie zarysowuje tu Doktorant charakterystyczne cechy stylu jak m.in. częste stosowanie polifonii z zastosowaniem imitacji w głosach pomiędzy instrumentami, polirytmii, rytmów punktowanych czy wyrafinowanej artykulacji oraz podkreśla indywidualne podejście kompozytora do formy utworu i ich części.

Niebywałą przyjemność sprawił mi spis instrumentalnych duetów z fortepianem, przypominając, że w latach siedemdziesiątych ubiegłego wieku wykonywałam *Sonatinę* na fagot i fortepian oraz *Cztery kaprysy* na klarnet i fortepian.

Jakże znamienne są słowa samego kompozytora zacytowane przez Doktoranta: „Muzykę kameralną uważam za najpiękniejszą, najgłębszą a zarazem za najbardziej osobistą formę wypowiedzi kompozytorskiej”

Rozdział trzeci dotyczy głównie sprecyzowania cech kompozytorskich ze wskazaniem ich w duetach instrumentalnych, przekładając na dydaktykę oraz cenne stwierdzenie Doktoranta, iż kompozytor: „...obie partie traktuje często

jako trzygłosową strukturę (np. partia skrzypiec, prawa i lewa ręka), w której każdy z głosów jest równoważny”.

W czwartym rozdziale pan Michał Kluska głęboko wnika w istotę i treści nagranych dzieł przewodu. To bardzo obszerna i najważniejsza część dysertacji. Doktorant z pełnym zaangażowaniem stara się wskazać możliwie najwięcej zależności pomiędzy instrumentami i fortepianem z uwzględnieniem wspomnianych wcześniej charakterystycznych cech kompozytorskich. Na przykładach nutowych starannie analizuje przebiegi, złożoność faktury i kontrastowość ale, co istotne, zasadnie odnosi te wszystkie aspekty do potrzeb wykonawczych, powtórzeń istotnych elementów pomiędzy partiami instrumentów, dając tym samym świadectwo swoich przemyśleń w znaczeniu kameralistyki.

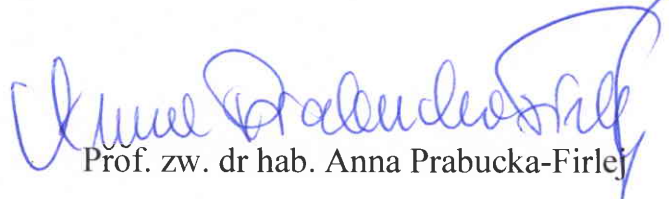
Konkluzja

Moje uznanie zawsze budzi fakt, gdy doktorant w swoich rozważaniach sięga po naszą rodzimą literaturę. Pan mgr **Michał Kluska** w nagranych przewodowym dziele doktorskim przedstawił się jako pianista odpowiedzialny, z nienaganną techniką, muzyczną inteligencją, reagujący na swoich partnerów, dysponujący wyrazistą artykulacją oraz szerokim w skali dynamicznej dźwiękiem, świadomie realizującym swoje zamysły. Wiedza teoretyczna, jakiej dowodzi część opisowa dzieła przewodowego, stanowi ważny przyczynek do rozwoju sztuki muzycznej w Polsce.

Stwierdzam zatem, że Doktorant za względu na wspomniane wyżej walory, wysoką wartość artystyczną przewodowego dzieła, wykazał się wiedzą i odpowiedzialnością w rozwiązywaniu problemów a także umiejętnością do prowadzenia samodzielnej pracy artystycznej i naukowej, tym samym spełnił

bez zastrzeżeń wymagania art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14.03.2003 roku.

Stawiam wniosek o przyjęcie pracy doktorskiej mgr Michała Kluski.

Prof. zw. dr hab. Anna Prabucka-Firlej